

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytetu Jagiellońskiego

w Krakowie

we współpracy

z Geograficznym Laboratorium Turystyki (GeoLabTur)

Ogólnopolska konferencja naukowa

„Turystyka – Człowiek, Czas i Przestrzeń”

Kraków, 27–28 października 2022 r.

STRESZCZENIA REFERATÓW

Kraków

Patronat honorowy konferencji

Prezydent Miasta Krakowa Jacek Majchrowski

Spis referatów

- Czesław Adamiak – *Geografia Airbnb w czasach pandemii*
- Monika Borowiec-Gabryś, Małgorzata Zdon-Korzeniowska – *Zróżnicowanie projektów turystycznych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w województwie małopolskim na tle Polski*
- Magdalena Bowszys, Patrycja Michalik – *Determinanty popytu na turystykę przyrodniczą w Polsce*
- Leszek Butowski – *W poszukiwaniu nowej ontologii turystyki: ujęcie nowo realistyczne*
- Martyna Danch – *Gap year po polsku – dlaczego i jakie są tego korzyści?*
- Marta Derek, Sylwia Kulczyk – *Gdzie się podział Król Sielaw? O bioróżnorodności w turystyce i turystyce w bioróżnorodności*
- Katarzyna Duda-Gromada – *Zagospodarowanie turystyczne na polskim wybrzeżu – wybiórcze aspekty na wybranych przykładach*
- Małgorzata Durydiwka – *Współczesne trendy w rozwoju przestrzennym kurortów nadmorskich w Polsce. Próba ujęcia modelowego*
- Robert Faracik – *Turystyka na peryferiach – peryferie w turystyce. Próba konceptualizacji problemu badawczego*
- Grażyna Furgała-Selezniow, Małgorzata Jankun-Woźnicka, Aneta Omelan – *Czy turystyka stanowi zagrożenie dla jezior Pojezierza Olsztyńskiego?*
- Marek Grochowicz, Robert Pawlusiński – *Miasto turystyczne w warunkach pandemii COVID-19. Przypadek Krakowa*
- Dorota Janiszewska, Grzegorz Kwiatkowski, Luiza Ossowska, Dariusz Kloskowski – *Znaczenie lokalnych tradycji na festiwalach kulinarnych w Polsce*
- Marian Kachniarz – *Zysk globalny, ale strata lokalna – park narodowy a dochody gmin*
- Izabela Kapera – *Polski system opieki zdrowotnej w kontekście turystyki*
- Marta Karaśkiewicz – *Dostępność muzeów położonych w granicach pierwszej ramy komunikacyjnej Poznania dla potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową*
- Justyna Kępska, Tomasz Kępski – *Między buntem a produktem turystycznym. Fenomen wioski kobiet Umoja w Kenii*
- Daria Kieraszewicz – *Zmiana profilu turysty miejskiego w kontekście aktualnych trendów w turystyce na przykładzie badań jakościowych i ilościowych w Bydgoszczy*
- Dariusz Kloskowski – *Ekonometryczna postać organizacji festiwalu kulinarnego w dobie zagrożenia kryzysowego*
- Aleksandra Korpysz-Wiśniewska – *Muzea literackie – kontekst turystyczny*
- Andrzej Kowalczyk – *Ujęcie systemowe w badaniach geograficznych turystyki i rekreacji w Polsce*
- Joanna Kowalczyk-Anioł, Ewa Szafrąńska, Karolina Kacprzak – *Wpływ pandemii COVID-19 na funkcjonowanie krótkoterminowego najmu turystycznego. Scenariusze z literatury a fakty z polskich miast*
- Renata Krukowska – *Turystyka winiarska w Małopolskim Przełomie Wisły szansą na rozwój regionu*
- Sylwia Kulczyk – *Jak badać relacje między przyrodą a turystyką? O znaczeniu inter- i transdyscyplinarności*
- Kinga Krzesiwo – *Współczesne kierunki rozwoju ośrodków narciarskich w polskich Karpatach*
- Grzegorz Kwiatkowski – *Ekosystemy biznesowe festiwali kulinarnych*
- Ines Lubińska, Sonia Matysiak – *Aplikacja mobilna ułatwiająca podróżowanie seniorom*
- Adela Malak – *Doświadczenie turystyczne jako problem badawczy w geografii – próba nowego spojrzenia*

- Łukasz Matoga – *Baza noclegowa a Tatrzański Park Narodowy w opinii gestorów*
- Justyna Mokras-Grabowska – *Zmieniające się znaczenie Rodzinnych Ogródów Działkowych (ROD) w miejskiej przestrzeni rekreacyjnej. Przykład Warszawy*
- Aleksandra Mroczek-Żulicka – *Znaczenie przestrzeni rekreacyjnej w organizacji twórczych wydarzeń. Przykład Łodzi*
- Arkadiusz Niedziółka – *Zarządzanie w sieciach turystyki wiejskiej na przykładzie województwa małopolskiego*
- Luiza Ossowska, Dorota Janiszewska, Dariusz Klokowski, Grzegorz Kwiatkowski – *Budowanie wizerunku miejsca poprzez festiwal kulinarny*
- Aleksander Panasiuk – *Polityka turystyczna w oddziaływaniu na zmiany w wielkości i strukturze ruchu turystycznego*
- Robert Pawlusiński – *Diagnoza powiązań finansowych Tatrzańskiego Parku Narodowego w kontekście koncepcji ekonomicznej funkcji parków narodowych*
- Edyta Pijet-Migoń, Karolina Królikowska – *Funkcja turystyczna polskich winnic*
- Ivan Pirozhnik – *Typologia regionów turystycznych jako dynamicznej kategorii rynkowej*
- Ilona Potocka – *Turystyka krajobrazowa w Czarnogórze*
- Łukasz Quirini-Popławski, Leszek Butowski – *Nieliniowa teoria chaosu w ewolucyjnym środowisku turystycznym: paradoks czy racjonalność?*
- Izabela Soljan, Elżbieta Biłska-Wodecka, Justyna Liro – *Turystyka religijna w obliczu nowych wyzwań*
- Tomasz Studzieniecki, Andrzej Jakubowski, Joanna Kurowska-Pysz, Edurdas Spiriajevas – *Transgraniczny obszar funkcjonalny jako nowa formuła rozwoju destynacji turystycznych*
- Monika Widz – *Dynamiczne pakietowanie – nowoczesna metoda kreowania oferty turystycznej*
- Marek Więckowski, Jacek Potocki, Łukasz Quirini-Popławski – *Zmiany funkcji granic a zagospodarowanie turystyczne*
- Bogdan Włodarczyk, Marzena Makowska-Iskierka – *Spycimierz – wieś z tradycją układania kwiatnych dywanów na procesję Bożego Ciała jako przestrzeń turystyki kulturowej*
- Alina Zajadacz, Łukasz Halik – *Geowizualizacja 2D oraz 3D w procesie wspomagania orientacji w przestrzeni turystycznej*
- Bernadetta Zawilińska – *Apartament z widokiem na apartament z widokiem. Współczesny rozwój bazy noclegowej w powiecie tatrzańskim z perspektywy lokalnej społeczności*

Czesław Adamiak

Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, Katedra Gospodarki Przestrzennej i Turyzmu

Geografia Airbnb w czasach pandemii

Airbnb jest jedną z najwyżej wycenianych globalnych firm turystycznych i najbardziej znaną platformą oferującą usługi turystyczne w ramach modelu ekonomii współdzielenia. Od 2020 r. wraz z całym sektorem turystycznym platforma doświadcza kryzysu wywołanego przez pandemię COVID-19. Prezentacja przedstawi zmiany, jakie zaszły w funkcjonowaniu i wykorzystaniu platformy w czasie pandemii ze szczególnym uwzględnieniem ich przestrzennego wymiaru. Badanie opiera się na systematycznym przeglądzie literatury oraz monitoringu danych o aktywności użytkowników platformy. Przegląd literatury pozwolił wskazać kilka intensywnie dyskutowanych zagadnień, w tym zmian zachowań konsumenckich, strategii gospodarzy oraz zmian modelu biznesowego platformy. Z monitoringu danych wynika, że dynamiczny wzrost podaży mieszkań wyhamował w 2020 r., ale potem powrócił do wzrostu. Ponadto w okresie pandemii oferta i wykorzystanie platformy w dalszym ciągu rozprzestrzeniły się geograficznie w kierunku mniej nasyconych rynków i obszarów wiejskich. W części regionów Polski i Europy liczba turystów korzystających z noclegów za pośrednictwem Airbnb nie ulegała znaczącemu spadkowi w okresach *lockdownów*, co wskazuje, że model wynajmu mieszkań turystycznych pozwalał właścicielom unikać ograniczeń obowiązujących inne działalności noclegowe, a także wykorzystywać zwiększony popyt wynikający z chęci kompensacji utrudnionych przez pandemię wyjazdów zagranicznych. Podsumowując, kryzys znacząco wpłynął na działalność platformy w okresie jej dynamicznego rozwoju, jednak nie zatrzymał jej ekspansji. Nie nieważnił też poruszanych przed pandemią problematycznych kwestii wpływu tej i podobnych platform na rynek turystyczny, rynek mieszkaniowy i jakość życia na obszarach turystycznych.

Monika Borowiec-Gabryś, Małgorzata Zdon-Korzeniowska

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Geografii, Katedra Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej

Zróżnicowanie projektów turystycznych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w województwie małopolskim na tle Polski

Turystyka stanowi jeden z najistotniejszych sektorów europejskiej gospodarki, a inicjatywy turystyczne współfinansowane przez Unię Europejską wspierają wzrost spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Różnorodne projekty unijne wpływają na podniesienie atrakcyjności turystycznej i wzrost konkurencyjności różnej skali układów przestrzennych. Celem badań jest określenie zróżnicowania struktury unijnych projektów turystycznych w województwie małopolskim na tle Polski w odniesieniu do różnej kategorii projektów, wskazanie zróżnicowania gmin w zakresie realizowanych projektów pod względem ich typów i zainwestowanych środków finansowych. Zakres czasowy badań obejmuje okresy programowania UE 2004–2006, 2007–2013 i 2014–2020. Sektor turystyczny nie jest priorytetowy w polityce UE i wciąż brakuje instrumentów finansowych całkowicie zorientowanych na projekty turystyczne, ale podmioty starające się o wsparcie mają możliwość ubiegania się o wsparcie w kategoriach, które nie są kierowane bezpośrednio do sektora turystycznego. W omawianym czasie w województwie małopolskim najważniejszą rolę odgrywały projekty z kategorii rozwoju biznesu, nauki i edukacji oraz pracy i integracji społecznej, natomiast projekty turystyczne miały znacznie mniejsze znaczenie w ogólnej liczbie projektów wspieranych z unijnych funduszy. Ważny jest jednak fakt, że wiele projektów turystycznych miało charakter międzynarodowy i wspierało regionalną przedsiębiorczość.

Magdalena Bowszys, Patrycja Michalik

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Instytut Inżynierii i Ochrony Środowiska, Katedra Turystyki, Rekreacji i Ekologii

Determinanty popytu na turystykę przyrodniczą w Polsce

Turystyka przyrodnicza jest formą turystyki poznawczej, która umożliwia doświadczanie kontaktu z przyrodą ożywioną i nieożywioną, poznawanie gatunków fauny i flory oraz obserwowanie zjawisk zachodzących w środowisku naturalnym. W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania tą formą turystyki. Celem badań było określenie czynników determinujących popyt na turystykę przyrodniczą w Polsce. Zastosowaną w niniejszych badaniach techniką był sondaż diagnostyczny, a narzędziem badawczym wykorzystanym do realizacji zamierzonego celu był kwestionariusz ankiety. Badania ankietowe przeprowadzono z wykorzystaniem formularzy Google, które udostępniono w wyselekcjonowanych,

docelowych grupach znajdujących się na portalu Facebook.com. Grupa uczestników, która brała udział w badaniu, to osoby czynnie uprawiające turystykę przyrodniczą. Wyniki badań wykazały, że najsilniejszymi determinantami popytu na turystykę przyrodniczą były warunki atmosferyczne i baza noclegowa. Natomiast najsłabsza siła oddziaływania charakteryzowała dostępność do usług przewodników – przyrodników/trenerów przyrody w miejscach uprawiania turystyki przyrodniczej.

Leszek Butowski

Uniwersytet Łódzki, Wydział Nauk Geograficznych, Instytut Geografii Miast, Turystyki i Geoinformacji

W poszukiwaniu nowej ontologii turystyki: ujęcie nowo realistyczne

Nadszedł już czas – powiedział Mors –
Pograć się w rozmowie
O tym, czym but jest, łódź i lak,
Kapusta i Królowie,
I czemu w morzu woda wrze,
A wieprz ma skrzydła sobie (Carroll 1872, 75–76)

Celem wystąpienia jest przedstawienie alternatywnego spojrzenia na turystykę jako konstrukcję społeczną w stosunku do jej ontologicznych podstaw oraz omówienie podstawowych konsekwencji epistemologicznych wynikających z przyjętych założeń. Aby osiągnąć ten cel, zaproponowano nową ontologię turystyki, którą osadzono w nurcie tzw. nowego realizmu. Ontologię, która mogłaby posłużyć jako podstawa dla tych nauk społecznych badających turystykę, które przynajmniej w pewnym stopniu akceptują podejście realistyczne. W tym kontekście poszukiwano odpowiedzi na ogólne pytanie o głęboką naturę i sposób istnienia rzeczywistości turystycznej. Zostało ono rozbite na bardziej szczegółowe zagadnienia, w tym przede wszystkim na takie kwestie, jak: Co składa się na domenę turystyki? Jaka jest jej natura? Jak powstają poszczególne części składowe rzeczywistości turystycznej? W jakich formach istnieją one na świecie i jakie są ich cechy? I wreszcie: Jakie są epistemologiczne konsekwencje przyjętych założeń ontologicznych? Zaproponowane rozwiązania zostały osadzone przede wszystkim w ontologii społecznej J.R. Searle'a, zakotwiczonej w jego koncepcji naturalizmu biologicznego, a częściowo także w nurcie tzw. niewinnego realizmu (ang. *innocentrealism*) S. Haack. Obie te koncepcje, uwzględniając wielką niejednorodność świata, postulują jednak jego jedność na poziomie ontologicznym. Stanowią jednocześnie odpowiedź na dominujące we współczesnych badaniach społecznych (również w studiach nad turystyką) ontologie i epistemologie relatywistyczne. Całość wywodu została przeprowadzona w duchu filozofii analitycznej.

Carroll, L. (1872). *Through the Looking Glass: And What Alice Found There*. London: Macmillan & Co. Tłum. Maciej Słomczyński.

Martyna Danch

Uniwersytet Jagielloński, Wydział Geografii i Geologii, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Gospodarki Turystycznej i Uzdrowiskowej

Gap year po polsku – dlaczego i jakie są tego korzyści?

Gap year jest nowym zjawiskiem kulturowym w Polsce, oznaczającym czasową przerwę w formalnej edukacji. Prezentacja porusza problematykę motywów i skutków organizacji *gap year* oraz aktywności turystycznej podejmowanej przez polską młodzież w czasie rocznej przerwy. W ramach badania przeprowadzono wywiad kwestionariuszowy z udziałem 15 respondentów. Wyróżniono siedem głównych motywów podjęcia *gap year* przez uczestników badania: chęć stania się niezależną osobą, odpoczynek od nauki, potrzeba przemyślenia decyzji o dalszej edukacji, podjęcie pracy zarobkowej, przeżycie przygody, podróżowanie i podniesienie kompetencji językowych. Podczas *gap year* większa część respondentów uczestniczyła w podróżach krajowych i zagranicznych o charakterze wypoczynkowym i/lub zarobkowym, mimo że uczestniczenie w wyjazdach turystycznych nie zawsze było głównym motywem organizacji przerwy w formalnej nauce. Najczęściej obieranymi przez respondentów destynacjami zagranicznymi były: kraje Europy Zachodniej i Bałkanów oraz Azji Południowo-Wschodniej. Respondenci odbywający krajowe wyjazdy turystyczne wybierali najczęściej miejscowości nadmorskie, miasta wojewódzkie i zabytkowe, góry oraz miejsca związane z festiwalami muzycznymi. Respondenci twierdzili, że przerwa w formalnej edukacji przyniosła im więcej efektów pozytywnych (takich jak m.in.: poznanie nowych krajów, kultur, zawarcie nowych znajomości, rozwój kompetencji językowych, rozwój osobowości, lepsze wyniki w nauce po powrocie na studia) niż skutków negatywnych (takich jak: zatrzymanie na niższym poziomie edukacji lub kariery w porównaniu z rówieśnikami, rozluźnienie dotychczasowych kontaktów, stres związany zaburzeniem dotychczasowego trybu życia).

Marta Derek, Sylwia Kulczyk

Uniwersytet Warszawski, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, Katedra Geografii Turystyki i Rekreacji

Gdzie się podział Król Sielaw? O bioróżnorodności w turystyce i turystyce w bioróżnorodności

Bioróżnorodność powszechnie uważa się za walor turystyczny (Siikamäki et al. 2015), jednak może ona też ograniczać rozwój turystyki, np. ze względu na obecność niebezpiecznych lub „nielubianych” przez turystów gatunków zwierząt (Lyytimäki & Sipilä 2009). Turystyka, a przede wszystkim jej proprzyrodnicze formy (np. tzw. ekoturystyka), wskazywana jest często jako sposób na ochronę bioróżnorodności, ponieważ popyt ze strony turystów sprzyja tworzeniu nowych obszarów chronionych (Kiss et al. 2004). Turystyka masowa znacząco przyczynia się jednak do niszczenia bioróżnorodności (Nunes et al. 2020). Wzajemna sieć powiązań między turystyką a bioróżnorodnością jest zatem złożona, a ich badanie wykracza poza możliwości jednej dyscypliny. Celem niniejszego wystąpienia jest zarysowanie relacji między turystyką a bioróżnorodnością na przykładzie ryb w Krainie Wielkich Jeziorach Mazurskich. Sielawa europejska, ryba z rodziny łososiowatych, to symbol tego regionu: znajduje się w herbie Mikołajek, a fontanna z Królem Sielaw zdobi miejscowy rynek. Ryba ta stanowi też istotny element menu wielu mazurskich restauracji i cieszy się dużą popularnością. Lokalny ekosystem nie jest jednak w stanie zaspokoić zapotrzebowania turystów; duża część tego, co im się serwuje, pochodzi z importu (Derek 2021). W referacie pokażemy, jaki to ma związek z bioróżnorodnością oraz w jaki sposób turystyka zakłóca równowagę systemu społeczno-ekologicznego w krajobrazie pojeziernym.

Katarzyna Duda-Gromada

Uniwersytet Warszawski, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, Katedra Geografii Turystyki i Rekreacji

Zagospodarowanie turystyczne na polskim wybrzeżu – wybiórcze aspekty na wybranych przykładach

Wybrzeże Bałtyku jest jednym z najbardziej atrakcyjnych turystycznie terenów w Polsce. Nie dziwi zatem fakt, że miejscowości położone w strefie brzegowej rozwijają się dynamicznie, często zmieniając się z małych wiosek rybackich w ośrodki turystyczne. Jednym z aspektów tego rozwoju są zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym omawianych obszarów. Istniejące obiekty są rozbudowywane i modernizowane, ale także powstaje wiele nowych budynków, które najczęściej pełnią funkcje turystyczne. Szczególnie popularne stało się budowanie tzw. apartamentowców. Intensywność i dynamizm podejmowanych działań sprzyja często chaosowi przestrzennemu. Najbardziej pożądanymi obszarami do zabudowy są te położone jak najbliżej linii brzegowej. Celem wystąpienia jest prezentacja omawianych zagadnień na wybranych przykładach inwestycji na polskim wybrzeżu.

Małgorzata Durydiwka

Uniwersytet Warszawski, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, Katedra Geografii Turystyki i Rekreacji

Współczesne trendy w rozwoju przestrzennym kurortów nadmorskich w Polsce. Próba ujęcia modelowego

Kurorty nadmorskie w Polsce – ze względu na rosnącą liczbę przyjeżdżających turystów i rozbudowę infrastruktury turystycznej – podlegają ciągłemu rozwojowi. Celem opracowania jest przedstawienie – na wybranych przykładach – współczesnych trendów ich rozwoju przestrzennego. Podjęto też próbę ujęcia modelowego badanego zagadnienia. Wyniki prowadzonych w ostatnich latach badań pozwoliły na wskazanie trzech głównych trendów we współczesnym rozwoju przestrzennym miejscowości nadmorskich. Pierwszy dotyczy zmian o charakterze urbanistycznym i przejawia się m.in.: ekspansją bazy noclegowej na obszary najcenniejsze przyrodniczo, wypełnianiem wolnych przestrzeni obiektami zagospodarowania turystycznego oraz powiększaniem się kubatury nowo budowanych obiektów. Drugi wiąże się ze zmianami o charakterze funkcjonalnym i dotyczy m.in.: wzrostu różnicowania rodzajowego obiektów noclegowych (np. hotele o wysokim standardzie) i rozwoju infrastruktury rekreacyjnej (przystanie, mola, promenady nadmorskie itp.). Trzeci trend łączy się z koncepcją rozwoju zrównoważonego i odnosi się m.in. do rewitalizacji istniejących zasobów przyrodniczych i kulturowych. Efektem tych zmian – z jednej strony – jest dostosowywanie miejscowości do rosnących rozmiarów ruchu turystycznego i oczekiwań turystów, z drugiej zaś, wzrastająca gęstość zabudowy, a w sezonie letnim także gęstość zaludnienia, wpływa na jakość wypoczynku, a także na jakość środowiska przyrodniczego.

Robert Faracik

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Geografii, Katedra Turystyki i Badań Regionalnych

Turystyka na peryferiach – peryferie w turystyce. Próba konceptualizacji problemu badawczego

Zachodzące w obrębie zjawisk turystycznych zmiany wymagają nowego spojrzenia naukowego. Zagadnienia peryferii w badaniach turystycznych i geograficznych są prowadzone od kilkudziesięciu lat, a teorie naukowe odwołujące się do tego zagadnienia (m.in. Walter Christaller) stanowią swoiste kamienie milowe postępu nauk geograficznych. Widoczne jest poszerzanie się znaczenia terminu „peryferia”, od ujęcia *stricte* przestrzennego do coraz nowszych odniesień (np. peryferie społeczne, funkcjonalne i in.), w tym także o charakterze metaforycznym. Celem referatu jest próba konceptualizacji problemu badawczego skupiającego się na wzajemnych relacjach między turystyką a peryferiami. Zjawisko to omówione zostanie w kontekście turystyki miejskiej na przykładzie ośrodków turystyki międzynarodowej (casus Krakowa i Pragi).

Grażyna Furgała-Selezniow, Małgorzata Jankun-Woźnicka, Aneta Omelan

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Geoinżynierii, Katedra Turystyki, Rekreacji i Ekologii

Czy turystyka stanowi zagrożenie dla jezior Pojezierza Olsztyńskiego?

Atrakcyjność turystyczna wielu regionów zależy od występowania jezior, ich dostępności i stanu ekologicznego. Ekosystemy jeziorne i otaczająca je strefa ekotonowa należą do najbardziej wrażliwych, a rozwój turystyki wywiera na nie negatywny wpływ. Celem badań było stworzenie kompleksowej metody oceny obciążenia turystycznego strefy brzegowej jezior i wykorzystanie jej dla jezior Pojezierza Olsztyńskiego. W opracowaniu wykorzystano mapy topograficzne i ortofotomapy. W celu porównania pokrycia i użytkowania terenu w strefie brzegowej badanych jezior utworzono wektorową warstwę poligonową. Powierzchnia terenów zajętych przez różne formy turystyki i rekreacji została obliczona przy użyciu programu QGIS 2.18. Do analizy statystycznej wykorzystano współczynnik korelacji rang Spearmana oraz test Kruskala-Wallis. Wskaźniki obciążenia turystycznego były dodatnio skorelowane z udziałem powierzchni zagospodarowanej w strefie brzegowej jezior. Niektóre jeziora, których strefa brzegowa była zagospodarowana w ponad 25%, były pozbawione zaplecza turystyczno-rekreacyjnego. Udział lasów w strefie brzegowej jezior był ujemnie skorelowany z wartościami trzech zastosowanych wskaźników. Badania wykazały, że większym zagrożeniem dla ekosystemów jeziornych niż turystyka była dynamika procesów osadniczych w strefie brzegowej jezior. Estetyczne zanieczyszczenie krajobrazu powodowała głównie zabudowa mieszkaniowa. Struktura bazy noclegowej na Pojezierzu Olsztyńskim może być korzystna w kontekście zagrożeń pandemicznych.

Marek Grochowicz^{1,2}, Robert Pawlusiński²

¹Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Obserwatorium Polityki Miejskiej; Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Wydział Geografii i Geologii, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Rozwoju Regionalnego

²Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Wydział Geografii i Geologii, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Gospodarki Turystycznej i Uzdrowiskowej

Miasto turystyczne w warunkach pandemii COVID-19. Przypadek Krakowa

Wybuch pandemii COVID-19 zasadniczo zmienił warunki dla turystyki w skali całego świata. Kryzys wywołany przez COVID-19 przybrał cechy kaskadowej katastrofy, indukując problemy w całej gospodarce turystycznej i branżach z nią powiązanych (tzw. *related tourism industries*). Gwałtowne zredukowanie popytu zachwiało stabilnością wielu obszarów recepcji ruchu turystycznego. Szczególnym tego przykładem są duże miasta o rozwiniętej funkcji turystycznej (tzw. miasta turystyczne). Jedną z ich wcześniejszych przewag rynkowych, tj. gęstość kontaktów międzyludzkich, stała się nagle dużym obciążeniem dla ich wizerunku turystycznego. Równocześnie niewykorzystana infrastruktura turystyczna, niejednokrotnie nadmiernie rozbudowana, zaczęła generować wysokie koszty, bez możliwości ich pokrycia. Niektórzy autorzy z przekąsem wskazywali, że pandemia rozwiązała dyskusowany w przypadku miast problem overtourismu, doprowadzając w jednej chwili do stadium *no-tourism* lub *under-tourism*. Wszystko to wymusiło poszukiwanie nowych rozwiązań dostosowanych do warunków COVID-19, które pobudziłyby zdolność miejskiego systemu turystycznego do wyjścia z kryzysu.

Celem opracowania jest omówienie wpływu pandemii COVID-19 na stan i kierunki rozwoju funkcji turystycznej Krakowa. Przedmiotem analiz będą zmiany w wielkości i strukturze ruchu turystycznego oraz dostępności szeroko rozumianej bazy turystycznej miasta. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na działalność władz miasta Krakowa w zakresie wspierania

lokalnego sektora turystycznego. Okres pandemii zaowocował wieloma lokalnymi inicjatywami pomocowymi na poziomie samorządu lokalnego, jak np. program wsparcia sektora turystyki „Pauza” czy kampania marketingowa „Zostań turystą w swoim mieście”. W końcowej części opracowania autorzy podejmą próbę porównania sytuacji w Krakowie do innych miast europejskich, jak np. Florencja czy Edynburg.

Dorota Janiszewska, Grzegorz Kwiatkowski, Luiza Ossowska, Dariusz Kłoskowski

Politechnika Koszalińska, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Ekonomii

Znaczenie lokalnych tradycji na festiwalach kulinarnych w Polsce

Tradycje kulinarne są częścią kultury każdego narodu. Natomiast promocja i poprawa jakości regionalnej żywności może wpłynąć na wzmocnienie regionalnej tożsamości, poprawić konkurencyjność regionalną, a także spowodować rozwój turystyki. Dlatego celem badań jest pogłębienie wiedzy nt. znaczenia lokalnych tradycji na festiwalach kulinarnych w Polsce. Na potrzeby osiągnięcia założonego celu przeprowadzono badania ankietowe z producentami żywności, którzy uczestniczyli w festiwalach kulinarnych. Badania ankietowe przeprowadzono w 2021 r. Dzięki przeprowadzonym badaniom zebrano szczegółowe informacje nt. znaczenia lokalnych tradycji kulinarnych dla producentów żywności, a także motywów ich działania. Jak wskazują badania, jedną z głównych przyczyn zainteresowania się produkcją żywności jest chęć promowania lokalnej tradycji i kultury na festiwalach kulinarnych. Natomiast zdecydowanie rzadziej wytwórcy wskazywali, że motywem rozpoczęcia działalności był czynnik ekonomiczny (np. niezależność finansowa), co wskazuje na wysokie przywiązanie do lokalnej tradycji i kultury. Natomiast głównymi inspiracjami do wytwarzania produktów są tradycje rodzinne, przekazy z pokolenia na pokolenie oraz stare receptury, co świadczy o zakorzenieniu w lokalnych tradycjach i regionie. Dodatkowo, jak wskazywali producenci, surowce do produkcji pochodzą z własnych upraw lub rynku lokalnego. Dzięki temu producenci żywności mają dostęp do odpowiedniej jakości surowców, a dzięki zaopatrzeniu na rynku lokalnym wpływają na wzmocnienie lokalnego potencjału. Podsumowując, lokalne tradycje mają duże znaczenie na festiwalach kulinarnych w Polsce, gdyż dla wielu wystawców uczestniczących w tych wydarzeniach odkrywanie oraz prezentowanie lokalnej tradycji i kultury jest pasją oraz sposobem na życie.

Marian Kachniarz

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Instytut Gospodarki Przestrzennej

Zysk globalny, ale strata lokalna – park narodowy a dochody gmin

Koegzystencja gmin z obszarami chronionymi postrzegana jest często przez pryzmat rywalizacji o sposób wykorzystania walorów środowiskowych dla rozwoju społeczno-gospodarczego danego terytorium. Szczególną rolę zajmuje tu funkcja turystyczna pretendująca do szerokiego udostępniania obszarów parku. Zderzają się tu dwie perspektywy – globalne i krajowe funkcje parków narodowych z lokalnym pojmowaniem rozwoju. Wyrazem sprawnie funkcjonującego państwa są instytucjonalne rozwiązania, które tę koegzystencję wspomagają, a nie antagonizują.

Celem tego opracowania jest zbadanie rozwiązań instytucjonalnych w zakresie wpływu parku narodowego na bezpośrednie dochody własne gmin. Jest to jeden z wrażliwych fragmentów relacji parków narodowych z samorządami lokalnymi.

Hipotezą badawczą jest przekonanie, że przypadki złej koegzystencji parków z gminami, a także oporu przed powołaniem nowych obszarów, wynikają z wadliwie skonstruowanych rozwiązań instytucjonalnych w zakresie dochodów samorządów. By określić wpływ obszarów chronionych na poziom bezpośrednich dochodów własnych gmin, dokonano analizy przeznaczonych im rozwiązań formalno-prawnych. Zaś w celu identyfikacji rangi tego problemu posłużono się analizą dyskursu społecznego w sprawie powołania nowych parków narodowych.

W konkluzji stwierdza się, że instytucjonalne relacje między parkami narodowymi a lokalnymi samorządami mają charakter dysfunkcyjny. Wystąpienie kończy się propozycjami zmian formalno-prawnych, których celem jest usprawnienie tej koegzystencji.

Izabela Kapera

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Wydział Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych, Katedra Turystyki Międzynarodowej i Geografii Społecznej

Polski system opieki zdrowotnej w kontekście turystyki

Pandemia COVID-19 i jej skutki ekonomiczne doprowadziły systemy opieki zdrowotnej do granic wytrzymałości, powodując powszechne zakłócenia w regularnym świadczeniu usług. Wyjazdy w trakcie pandemii poprzedzało poszukiwanie informacji o rozprzestrzenianiu się choroby, występujących obostrzeniach i systemie opieki zdrowotnej w miejscu docelowym. Biorąc pod uwagę zapotrzebowanie na takie dane, zbadano jak wygląda system opieki zdrowotnej w Polsce na tle innych krajów europejskich, jakie jest rozmieszczenie zasobów kadry medycznej i placówek ochrony zdrowia oraz poruszono kwestie ich dostępności dla turystów. Zagadnienia związane ze zdrowiem i opieką zdrowotną są złożone, a zintegrowane, multidyscyplinarne podejście ma kluczowe znaczenie. Jednak mimo nieustającej debaty na temat ochrony zdrowia, szeregu raportów odnoszących się do jej stanu, temat ten nie doczekał się w Polsce analiz w połączeniu z turystyką.

Marta Karaśkiewicz

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, Katedra Turystyki i Rekreacji

Dostępność muzeów położonych w granicach pierwszej ramy komunikacyjnej Poznania dla potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową

Opracowanie obejmuje tematykę dostępności wybranych muzeów dla osób z niepełnosprawnością narządu ruchu. Jako cel główny badań przyjęto przedstawienie poziomu dostępności w badanych obiektach. Cel cząstkowy stanowi ogólna charakterystyka muzeów zlokalizowanych w ścisłym centrum miasta. Zakres przestrzenny wyznaczają granice pierwszej ramy komunikacyjnej Poznania. Zakres czasowy przypadł na okres maj–lipiec 2022 r. Jako główną metodę badań wybrano inwentaryzację terenową w obiektach, z udziałem osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Jako narzędziem badawczym posłużono się „Katalogiem kryteriów oceny dostępności obiektów”, stworzonym w ramach audytu realizowanego w obiektach Szlaku Piastowskiego (2018 r.). Kryteria, poza wymogami ogólnymi, dotyczą również: parkingów, dróg wewnętrznych, ekspozycji wystawowej, zaplecza higieniczno-sanitarne, informacji turystycznej oraz kompetencji personelu obsługującego odwiedzających. Pierwsza część opracowania porusza tematykę turystyki dostępnej i dostępności w ujęciu teoretycznym. Drugą część stanowi analiza pozyskanych wyników badań. W ostatniej części przedstawiono najliczniej pojawiające się bariery i dobre praktyki, stosowane w miejscach atrakcyjnych turystycznie. Badania wykazały, że największy problem stanowią bariery architektoniczne w obiektach oraz nieprzystosowana i nieaktualna informacja turystyczna na stronach internetowych, kluczowa dla osób z niepełnosprawnościami.

Justyna Kępska, Tomasz Kępski

Uniwersytet Jagielloński, Wydział Geografii i Geologii, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Gospodarki Turystycznej i Uzdrawiskowej

Między buntem a produktem turystycznym. Fenomen wioski kobiet Umoja w Kenii

Celem wystąpienia jest ukazanie zjawiska społecznego, jakim są tzw. wioski kobiet, na przykładzie osady Umoja – „jedynej wioski kobiet” w hrabstwie Samburu w Kenii oraz sytuacji życiowej jej mieszkańców (kobiet i dzieci). Sytuację życiową mieszkanki osady określa stałe poszukiwanie ekonomicznych podstaw utrzymania, w kontekście ich radykalnego sprzeciwu wobec zwyczajowo ustanowionego statusu kobiet w kulturze Samburu, czemu dodatkowo towarzyszy uwikłanie działalności Umoji w ideę upodmiotowienia kobiet (ang. *empowerment*) oraz komodyfikację codziennego życia wioski na potrzeby oferowanego turystom produktu miejsca – Umoji jako atrakcji turystycznej. Głównymi źródłami informacji nt. funkcjonowania osady były nieformalne wywiady i obserwacje przeprowadzone w październiku 2021 r. oraz wypowiedzi i opinie mieszkanki Umoji zamieszczone w publikacjach prasowych. Sytuację kobiet w społecznościach pasterskich Afryki, z punktu widzenia reguł funkcjonowania społeczeństwa nowoczesnego, można określić jako nadzwyczajnie trudną i nacechowaną niesprawiedliwością. Starając się zrozumieć zjawisko „buntu” kobiet z Umoji, zdecydowanie jednak trzeba oddzielić kwestię ich sprzeciwu wobec przemocy w rodzinach i praktyk rytualnego obrzezania od hasła walki płci, emancypacji i upodmiotowienia. Chociaż przekształcenie codziennego życia Umoja w produkt turystyczny (utowarowienie) zapewnia

mieszkańcom środki utrzymania, bunt kobiet Umoja wobec statusu kobiet w społeczności Samburu ma na celu zmianę wartości w tej tradycyjnej kulturze plemiennej.

Daria Kieraszewicz

Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu, Instytut Zarządzania

Zmiana profilu turysty miejskiego w kontekście aktualnych trendów w turystyce na przykładzie badań jakościowych i ilościowych w Bydgoszczy

Ostatnie trzy lata miały ogromny wpływ na światową gospodarkę, w tym na turystykę. Do 2019 r. trendy w turystyce wybiegały w przyszłość na kolejne 2 do 5 lat. Ciągły wzrost sprzyjał optymistycznym wizjom rozwoju, ale także rozbudowie nisz. Pandemia COVID-19 oraz wojna w Ukrainie pokazały, że aktualnie można określić przyszłość w branży, wychodząc 6 miesięcy na przód. Niepewność ekonomiczna wpływa zarówno na popyt, jak i na podaż, inaczej kształtując wybory konsumenckie. „Nowi turyści” zaczęli podróżować w maju 2022 r. Jakie są ich oczekiwania i preferencje? Ile wydają na wyjazdy krajowe i jakie atrakcje wybierają? Co się zmieniło względem 2019 roku?

Wystąpienie ma na celu określenie zmian, jakie dokonały się w profilu turysty na podstawie zestawienia badań ankietowych za pierwsze półrocze 2019 i 2022 r., a także wywiadów pogłębionych z przedstawicielami lokalnej branży turystycznej, m.in. przewodnikami, pracownikami muzeów, hoteli i atrakcji turystycznych w Bydgoszczy.

Dariusz Kłoskowski

Politechnika Koszalińska, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Ekonomii

Ekonometryczna postać organizacji festiwalu kulinarnego w dobie zagrożenia kryzysowego

Wystąpienie stanowi próbę ukazania modelu organizacji festiwalu kulinarnego z uwzględnieniem zagrożenia kryzysowego. Przedstawiony model ekonometryczny stanowi postać semantyczną z wyeksponowaną zmienną losową, która zakłada inicjację zagrożenia epidemiologicznego, stanowiąc tym samą zmienną zależną, która modeluje zmienną niezależną, stając się manipulatorem organizacyjnym eventu kulinarnego.

Aleksandra Korpysz-Wiśniewska

Uniwersytet Warszawski, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, Katedra Geografii Turystyki i Rekreacji

Muzea literackie – kontekst turystyczny

Muzea literackie pełnią różnorodne funkcje, m.in. gromadzą i zabezpieczają zbiory, promują czytelnictwo bądź twórczość danego pisarza, wspierają edukację szkolną, organizują wydarzenia czy są miejscami spotkań. Mają także znaczenie w turystyce, choć przeważnie nie należą do najpopularniejszych atrakcji turystycznych. W swoim wystąpieniu autorka przybliży charakter i klasyfikację placówek muzealnych związanych z szeroko rozumianą literaturą, a następnie na wybranych przykładach usytuuje je w kontekście turystyki.

Andrzej Kowalczyk

Uniwersytet Warszawski, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, Katedra Geografii Turystyki i Rekreacji

Ujęcie systemowe w badaniach geograficznych turystyki i rekreacji w Polsce

Jednym z podejść badawczych stosowanych w badaniach geograficznych turystyki i rekreacji jest ujęcie systemowe. Choć już we wcześniej prowadzonych w Polsce badaniach można dostrzec stosowanie tego podejścia, szersze zainteresowanie nim pojawiło się w latach 60-70. XX w., przy czym wpływ na to miał m.in. udział geografów w przygotowywaniu planu kierunkowego zagospodarowania turystycznego Polski. W następnych latach, już po przyjęciu ww. planu, wśród części geografów zajmujących się turystyką i rekreacją nadal utrzymywało się zainteresowanie ujęciem systemowym. Tego rodzaju podejście można dostrzec w badaniach i publikacjach Jadwigi Warszzyńskiej, Tadeusza Bartkowskiego czy Alicji Krzymowskiej-Kostrowickiej. Mimo że w drugiej połowie lat 80. XX w. zainteresowanie ujęciem systemowym nieco zmalało, nadal ten kierunek badań uprawiała z powodzeniem Daniela Sołowiej. Tak się złożyło, że po

Jej przedwczesnej śmierci zainteresowanie polskich geografów zajmujących się turystyką i rekreacją w ujęciu systemowym zmalało. Jednak w ostatnich kilkunastu latach coraz częściej można zauważyć nawiązywanie do tego podejścia, na co niewątpliwie wpływ ma zainteresowanie polskich geografów ideą turystyki zrównoważonej, a zwłaszcza koncepcją usług ekosystemowych.

Joanna Kowalczyk-Anioł¹, Ewa Szafrńska¹, Karolina Kacprzak²

¹Uniwersytet Łódzki, Wydział Nauk Geograficznych, Instytut Geografii Miast, Turyzmu i Geoinformacji

²Uniwersytet Łódzki, Szkoła Doktorska Nauk Społecznych

Wpływ pandemii COVID-19 na funkcjonowanie krótkoterminowego najmu turystycznego. Scenariusze z literatury a fakty z polskich miast

Krótkoterminowy najem turystyczny, związany z rozwojem *sharing economy* w turystyce, stał się w ostatniej dekadzie jednym z najbardziej symptomatycznych i dyskutowanych aspektów turystyki miejskiej. Celem referatu jest prezentacja wyników badań nad wpływem pandemii COVID-19 na funkcjonowanie krótkoterminowego najmu turystycznego na przykładzie platform Airbnb i Vrbo w wybranych miastach polskich. Studia literaturowe pozwoliły wskazać przewidywane scenariusze wpływu pandemii na rozwój platform sharingowych w miastach, zaś dynamiczna analiza danych dotyczących oferty portali Airbnb i Vrbo dla lat 2019–2022 dała możliwość analizy i prezentacji zachodzących zmian, jak i weryfikacji scenariuszy w polskim kontekście.

Referat w znacznej części odwołuje się do publikacji autorek: Kowalczyk-Anioł, J., Kacprzak, K., & Szafrńska, E. (2022). *How the COVID-19 Pandemic Affected the Functioning of Tourist Short-Term Rental Platforms (Airbnb and Vrbo) in Polish Cities*. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(14), 8730.

Renata Krukowska

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Katedra Geografii Regionalnej i Turyzmu

Turystyka winiarska w Małopolskim Przełomie Wisły szansą na rozwój regionu

Turystyka winiarska w Europie rozwija się od dawna na tradycyjnych obszarach winiarskich Francji, Portugalii i Niemiec. W krajach Europy Środkowej te tradycje również występują, ale mają one znaczenie bardziej lokalne. W Polsce, na podstawie warunków przyrodniczych, wspólnych tradycji winiarskich oraz granic administracyjnych, wyodrębniono sześć regionów winiarskich. Jednym z nich jest Małopolski Przełom Wisły. Region jako obszar turystyczny jest rozpoznawalny głównie przez pryzmat Kazimierza Dolnego. Od wielu lat prowadzone są działania zmierzające do odciążenia miasta i skierowania ruchu turystycznego w inne, również ciekawe miejsca w regionie (np. Kraina Lessowych Wąwozów).

W wystąpieniu przedstawiony zostanie rozwój małych winnic w regionie, w których prowadzona jest produkcja lokalnego wina gronowego. Działania podejmowane przez członków Stowarzyszenia Winiarzy Małopolskiego Przełomu Wisły stały się podstawą odbudowy lokalnych tradycji winiarskich i mogą przyczynić się do rozwoju regionu.

Sylwia Kulczyk

Uniwersytet Warszawski, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, Katedra Geografii Turystyki i Rekreacji

Jak badać relacje między przyrodą a turystyką? O znaczeniu inter- i transdyscyplinarności

Kontakt z przyrodą jest nieodłączną częścią turystyki. Nieożywione oraz ożywione elementy środowiska przyrodniczego stanowią zarówno zasoby, jak też walory lub atrakcje turystyczne. Cechy przyrodnicze danego obszaru decydują o możliwości jego zagospodarowania i perspektywach realizacji konkretnych aktywności rekreacyjnych. Warunki przyrodnicze często nie są w pełni zgodne z zapotrzebowaniem turystów; szczególne wyzwanie stanowi zagrożenie pogorszenia kondycji środowiska przyrodniczego. Uwarunkowania te sprawiają, że kontekst przyrodniczy może być dla rozwoju turystyki zarówno wsparciem, jak i przeszkodą, a odpowiedzialne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi na potrzeby rozwoju turystyki jest olbrzymim wyzwaniem.

Przyrodnicze uwarunkowania rozwoju turystyki od dawna pozostają jednym ze znaczących tematów badawczych geografii turystyki. Na przestrzeni lat podstawy teoretyczne tego typu badań oraz wykorzystywane w nich metody znacząco ewoluowały. Rośnie świadomość kompleksowości zjawiska, ale też techniczne możliwości zmierzania się z nią. Tym samym pojawia się realna perspektywa wypracowania metod i narzędzi pozwalających na powiązanie ze sobą przyrodniczych i społecznych aspektów kształtujących turystykę. Osiągnięcie tego celu wymaga ściślejszej współpracy między przedstawicielami różnych dyscyplin naukowych, ale też otwartości na aktywności branży turystycznej i samych turystów. Czy oznacza to, że geografia turystyki właśnie utraciła swój koronny przedmiot badań na rzecz innych dyscyplin? Czy też właśnie zyskuje go na nowo?

Kinga Krzesiwo

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Instytut Geografii, Katedra Turystyki i Badań Regionalnych

Współczesne kierunki rozwoju ośrodków narciarskich w polskich Karpatach

Prognozy dotyczące rozwoju turystyki narciarskiej nie są optymistyczne. Wiążą się one z wpływem zmian klimatycznych na skrócenie sezonu narciarskiego i spadek popytu na uprawianie narciarstwa oraz postępującym procesem starzenia się społeczności krajów rozwiniętych gospodarczo. Ośrodki narciarskie stają w obliczu licznych wyzwań będących konsekwencjami tych zjawisk. Celem referatu będzie wskazanie współczesnych kierunków rozwoju ośrodków narciarskich w najintensywniej rozwiniętym dla narciarstwa regionie turystycznym Polski – Karpatach. Do najważniejszych trendów rozwojowych bazy narciarskiej w badanym regionie należy zaliczyć: modernizację i budowę nowych, wysokiej jakości urządzeń przeznaczonych do transportu narciarzy po stokach; rozbudowę oferty ośrodków narciarskich pod kątem sezonu letniego, w szczególności dla rowerzystów i rodzin z dziećmi; łączenie ofert wielu ośrodków narciarskich z regionu w postaci wspólnych *skipassów*; stosowanie specjalnych promocji cenowych na zakup karnetów narciarskich poza sezonem wysokim; stosowanie nowoczesnych narzędzi interaktywnych przyciągania klientów; wysoką koncentrację ruchu turystycznego w wybranych miejscowościach; rozwój infrastruktury przeznaczonej dla turystów podróżujących kamperami. Wymienione działania są najczęściej stosowanymi narzędziami adaptacyjnymi do zmian klimatycznych i demograficznych mających prowadzić do wzrostu rentowności ośrodków narciarskich.

Grzegorz Kwiatkowski

Politechnika Koszalińska, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Ekonomii

Ekosystemy biznesowe festiwali kulinarnych

Wzajemne powiązania pomiędzy uczestnikami i elementami ekosystemu biznesowego tworzą unikalną relację. Celem badań jest identyfikacja i ocena ekosystemów biznesowych festiwali kulinarnych w Polsce. Materiał empiryczny stanowi 58 pogłębionych wywiadów przeprowadzonych wśród sprzedawców na trzech festiwalach kulinarnych zorganizowanych w Polsce latem 2020 r. Wyniki pokazują, że festiwale kulinarne oferują kreatywne sposoby odkrywania i wykorzystywania możliwości biznesowych dla lokalnych producentów żywności, w których styl życia i wartości altruistyczne mogą współistnieć z celami biznesowymi. Ponadto przeprowadzone badania ujawniły, że niektórzy wystawcy niechętnie wprowadzają zmiany lub innowacje do swojej oferty.

Ines Lubińska, Sonia Matysiak

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, Katedra Turystyki i Rekreacji

Aplikacja mobilna ułatwiająca podróżowanie seniorom

W dobie XXI w. zarówno media społecznościowe, jak i oprogramowania mobile są istotnymi narzędziami, nie tylko ułatwiają i organizują życie, ale również pełnią one funkcję informacyjną i marketingową. Także wspomagają tworzenie programu podróży oraz ułatwiają jej odbycie. Podczas wystąpienia konferencyjnego przedstawiony zostanie projekt aplikacji mobilnej ułatwiającej podróżowanie seniorom. Na rynku istnieją narzędzia pomagające w podróżowaniu, ale żadne z nich nie jest skierowane dla seniorów. Celem projektu jest stworzenie aplikacji dla osób starszych, która miałaby eliminować trudności występujące podczas podróży, m.in. związane z nowymi technologiami, transportem czy barierami językowymi. Byłaby ona wsparciem w czasie podróży i pomagałaby w realizacji podstawowych czynności. Aplikacja będzie zawierała m.in. instrukcje

poruszania się po lotnisku, mapy portów lotniczych w Polsce, podstawowe zwroty w 3 językach (j. angielski, j. niemiecki, j. hiszpański), również w postaci zapisu fonetycznego, informacje odnośnie do obsługi kart wielowalutowych, praktyczne porady podczas podróży. Aplikacja będzie zawierać prosty język i wiele ikon ułatwiających intuicyjne użytkowanie. Pomysł na stworzenie tego typu oprogramowania powstał po wywiadach przeprowadzonych z seniorami chcącymi podróżować poza granicami kraju. Większość z nich przyznała, że czuje lęk przed samodzielnym podróżowaniem.

Projekt realizowany jest w zakresie Konkursu nr 034 w ramach Programu Inicjatywa Doskonałości - Uczelnia Badawcza w zespole składającym się z trzech osób.

Adela Malak

Uniwersytet Jagielloński, Wydział Geografii i Geologii, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Gospodarki Turystycznej i Uzdrawiskowej

Doświadczenie turystyczne jako problem badawczy w geografii – próba nowego spojrzenia

Relacje ludzi z miejscem i przestrzenią od kilku dekad opisywane są przez badaczy z nurtu geografii humanistycznej i dyscyplin pokrewnych (m.in. Lynch 1960; Wojciechowski 1986; Tuan 1987; Kowalczyk 1992; Krzymowska-Kostrowicka 1999; Lewicka 2012). Doświadczeniem świata przez człowieka w ogóle, jak również doświadczeniem poprzez zachowania i aktywności turystów, zajmują się nauki: antropologia kulturowa, fenomenologia, psychologia i socjologia, zwracają one jednak uwagę przede wszystkim na człowieka i jego wnętrze. Na tej podstawie, we współczesnej literaturze światowej, głównie z obszaru psychologii środowiska, zaznaczają się trzy nurty dyskusji na temat doświadczenia turystycznego: *memorable experience* („niezapomniane”; Kim i in. 2012), *transformative experience* („zmieniające”; Teoh i in. 2021) oraz *meaningful experience* („znaczące, wartościowe”; Chirakranont, Sakdiyakom 2022). Skupiają się one na różnych aspektach relacji człowieka z odwiedzaną przestrzenią, opisując przenikające się nawzajem wymiary doświadczenia turystycznego i uzupełniając się wzajemnie. Na gruncie turystyki (Pearce, Zare 2017) doświadczenie turystyczne można rozumieć jako sumę materialnych i mentalnych aspektów świata jednostki, dostępnych świadomości i pamięci, wyróżniając jego wymiary: afektywne (emocjonalne), sensoryczne (zmysłowe), kognitywne (poznawcze), relacji oraz zachowań, które zmieniają się w czasie. Natomiast w ekonomii doświadczenie (także turystyczne) zastępuje obecnie usługę i produkt – mówi się o gospodarce doświadczeń (ang. *experience economy*), działającej na zasadach współtworzenia doświadczenia przez przedsiębiorstwa/institucje itp. i konsumentów-odbiorców.

Literatura z ostatnich lat bierze pod uwagę różne doświadczenia turystyczne, m.in. w odniesieniu do turystyki kulinarnej, dziedzictwa kulturowego czy też dziedzictwa przyrodniczego i obszarów chronionych. Z tego względu tematem wystąpienia będzie doświadczenie kształtujące się poprzez różnego rodzaju aktywności turystów, które opierają się na walorach przyrodniczych odwiedzanych miejsc lub obszarów (ang. *nature-based experience, experiencing nature*). Przedstawione zostanie, w jaki sposób w literaturze opisywane jest doświadczenie turystyczne poprzez aktywności związane z przyrodą, które jego wymiary (według Pearce'a, Zare 2017) stają się wtedy istotne oraz są określane jako niezapomniane, znaczące i/lub przemieniające turystów. Pokazane zostaną również metody badań doświadczenia turystycznego poprzez aktywności związane z walorami przyrodniczymi odwiedzanych miejsc i obszarów.

Łukasz Matoga

Uniwersytet Jagielloński, Wydział Geografii i Geologii, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Gospodarki Turystycznej i Uzdrawiskowej

Baza noclegowa a Tatrzński Park Narodowy w opinii gestorów

Jedną z funkcji ekonomicznych parku narodowego w stosunku do powiązanych z nim terytorialnych systemów społecznych jest rozwój turystyki, który odbywa się w oparciu o działalność przedsiębiorstw świadczących usługi noclegowe. Dobre relacje i rozwinięta współpraca władz parku z gestorami obiektów noclegowych skutkuje większymi korzyściami czerpanymi przez mieszkańców w związku z funkcjonowaniem obszaru chronionego. Celem referatu jest ukazanie ekonomicznej roli parku narodowego w gospodarce lokalnej z punktu widzenia gestorów obiektów noclegowych jako kluczowych interesariuszy, których działalność ma związek z obecnością parku narodowego jako obszaru chronionego. Dla lepszego ukazania problemu posłużono się przykładem Tatrzańskiego Parku Narodowego (TPN), który omówiono w formie studium przypadku. Realizacja powyższego celu wymagała podjęcia badań terenowych w formie wywiadów bezpośrednich z wykorzystaniem kwestionariusza. Rozpoznano opinię lokalnych gestorów bazy noclegowej na temat roli, jaką odgrywa TPN w lokalnej gospodarce, określono cechy oraz znaczenie współpracy z TPN dla funkcjonowania obiektów noclegowych, a także dokonano rozpoznania i oceny czynników oraz barier współpracy z Parkiem.

Justyna Mokras-Grabowska

Uniwersytet Łódzki, Wydział Nauk Geograficznych, Instytut Geografii Miast, Turyzmu i Geoinformacji

Zmieniające się znaczenie Rodzinnych Ogrodów Działkowych (ROD) w miejskiej przestrzeni rekreacyjnej. Przykład Warszawy

Ogrody działkowe są w ostatnim czasie tematem szeroko dyskutowanym w literaturze (m.in.: Drescher i in. 2006; Fritsche i in. 2011; Acton 2011; Cameron i in. 2012; Szkup, Pytel, 2016; Vejre i in. 2016; Nordh i in. 2016; Eidimtiene i in. 2016; Martens i in. 2018; Burgin, 2018; Dymek i in. 2021; Poniży i in. 2021). Podkreśla się ich funkcje: rekreacyjne, integracyjne, ekologiczne, ekonomiczne, edukacyjne, socjalne i ekonomiczne. Przestrzenie te zyskują na znaczeniu, wzrasta ich funkcja wypoczynkowa jako alternatywa spędzania czasu wolnego w mieście, ale także miejsc wielu kreatywnych, prospołecznych wydarzeń artystycznych i kulturalnych. Głównym celem wystąpienia jest ukazanie przemian zachodzących na terenie miejskich Rodzinnych Ogrodów Działkowych w Polsce na tle globalnych tendencji w ogrodnictwie miejskim. Na przykładzie miasta Warszawy ukazana zostanie zarówno sytuacja związana z zagrożeniem ROD likwidacjami, jak również przykłady programów społecznego rozwoju i działania oddolne mające na celu podnieść znaczenie ROD w świadomości mieszkańców i podkreślić ich funkcjonowanie w harmonii z tkanką miejską. Ponadto wystąpienie ma na celu podkreślenie, że mimo iż ROD stanowią dobro wspólne wszystkich mieszkańców, zauważalna jest wyraźna tendencja do indywidualnego wypoczynku na działkach. Zaprezentowane zostanie nowe spojrzenie na funkcjonowanie miejskich ROD poprzez zachowanie ich unikalnego charakteru w krajobrazie miejskim i ich udostępnianie społecznościom lokalnym, co ożywia funkcjonowanie ogrodów i dostarcza argumentów za ich zachowaniem.

Wystąpienie opracowano na podstawie wyników badań realizowanych w ramach projektu naukowo-badawczego w konkursie NCN MINIATURA 3.

Aleksandra Mroczek-Żulicka

Uniwersytet Łódzki, Wydział Nauk Geograficznych, Instytut Geografii Miast, Turyzmu i Geoinformacji

Znaczenie przestrzeni rekreacyjnej w organizacji twórczych wydarzeń. Przykład Łodzi

Oferta wydarzeń organizowanych w przestrzeni miejskiej zyskuje na znaczeniu w kontekście dyskusji nad jakością życia oraz atrakcyjności turystycznej. Miejska przestrzeń rekreacyjna dzięki swoim zasobom przyrodniczo-kulturowym oraz infrastrukturze stwarza różnorodne warunki do organizacji wydarzeń. Szczególnego znaczenia nabierają one w kontekście organizacji wydarzeń plenerowych, w których przestrzeń jest nie tylko tłem, a wręcz „podmiotem” czy głównym tematem organizowanych inicjatyw. Miejskie wydarzenia realizują szeroki zakres celów, a ich oryginalność jest poszukiwana przez odbiorców. W prezentacji przedstawiono wyniki badań dotyczące interpretacji doświadczenia procesu organizacji twórczych wydarzeń w Łodzi z perspektywy organizatorów. Na podstawie przeprowadzonych z nimi wywiadów swobodnych i ich analizy jakościowej zaprezentowano wskazane przez badanych stimulatory i inhibitory w organizacji miejskiej przestrzeni rekreacyjnej dla rozwoju twórczych wydarzeń. Prezentacja wyników poszerzona zostanie o analizę etnograficznego badania wizualnego „twórczych miejsc” badanych organizatorów. Dzięki temu możliwe będzie wskazanie, jakie znaczenie dla procesu inicjowania wydarzeń ma relacja i związek z przestrzenią miejską oraz jej organizacja.

Arkadiusz Niedziółka

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, Wydział Rolniczo-Ekonomiczny, Katedra Zarządzania i Ekonomii Przedsiębiorstw

Zarządzanie w sieciach turystyki wiejskiej na przykładzie województwa małopolskiego

Celem wystąpienia jest przedstawienie aspektów zarządzania w sieciach turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki. Zaprezentowano aktorów uczestniczących w relacjach sieciowych w procesach zarządzania usługami turystycznymi na obszarach wiejskich w województwie małopolskim. Skupiono się przede wszystkim na współpracy pomiędzy aktorami na płaszczyźnie zarządczo-marketingowej. Przedstawiono wśród nich stowarzyszenia agroturystyczne, lokalne organizacje turystyczne, urzędy gmin oraz lokalne grupy działania. Kooperację w rozwoju turystyki wiejskiej ukazano w różnych częściach regionu małopolskiego.

Luiza Ossowska, Dorota Janiszewska, Dariusz Kloskowski, Grzegorz Kwiatkowski

Politechnika Koszalińska, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Ekonomii

Budowanie wizerunku miejsca poprzez festiwal kulinarny

Festiwal kulinarny to popularne wydarzenia społeczno-gospodarcze skupione wokół jedzenia i degustacji. Znaczenie tych wydarzeń w rozwoju lokalnym przejawia się m.in. w budowaniu poczucia wspólnoty i miejsca. Celem badań było określenie sposobów postrzegania wizerunku miejsca przez poszczególne grupy interesariuszy festiwalu kulinarnego (odwiedzających, wystawców i organizatora). Badania przeprowadzono w lipcu 2020 r. Wybrano mały, lokalny festiwal kulinarny w województwie zachodniopomorskim, który odbywa się co roku w sezonie letnim. Festiwal promuje miejsce, przyciągając turystów, lokalne produkty i przedsiębiorców oraz stwarza okazję do integracji lokalnej społeczności. Poszczególne grupy interesariuszy zostały poproszone o ocenę wizerunku festiwalu i jego wpływu na rozwój miejsca. Połączono badania ilościowe z jakościowymi. Metodą PAPI wykonano badania ankietowe z użyciem kwestionariusza na grupie 210 odwiedzających festiwal. Przeprowadzono 12 wywiadów częściowo ustrukturyzowanych z wystawcami oraz wywiad pogłębiony z organizatorem. Wyniki badań ujawniły znaczne różnice w postrzeganiu miejsca przez poszczególne grupy interesariuszy. Zróżnicowanie zaobserwowano również wewnątrz grup interesariuszy (szczególnie wśród odwiedzających – w podziale na ludność lokalną i turystów). Z badań wynika, że nie wszystkie pozytywne aspekty są widoczne dla interesariuszy festiwalu, często z braku świadomości występowania tych wpływów.

Aleksander Panasiuk

Uniwersytet Jagielloński, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej, Instytut Przedsiębiorczości, Katedra Zarządzania w Turystyce i Sportcie

Polityka turystyczna w oddziaływaniu na zmiany w wielkości i strukturze ruchu turystycznego

Celem wystąpienia będzie prezentacja roli państwa na rynku turystycznym wobec zmian w wielkości i strukturze ruchu turystycznego, powodowanych determinantami zwłaszcza o charakterze społecznym i gospodarczym, ale także w zakresie zjawisk kryzysowych. Przedstawione zostaną następujące zagadnienia: koncepcja polityki turystycznej, współczesne tendencje na rynku turystycznym, determinanty kształtujące funkcjonowanie tego rynku, w tym procesy zachodzące po stronie popytowej rynku. Wskazane zostaną działania podmiotów polityki turystycznej wobec zachodzących zjawisk rynkowych, a następnie przedstawione będą koncepcje scenariuszy ewolucji rynku turystycznego w perspektywie nadchodzących lat/dekad.

Robert Pawlusiński

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Wydział Geografii i Geologii, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Zakład Gospodarki Turystycznej i Uzdrowiskowej

Diagnoza powiązań finansowych Tatrzańskiego Parku Narodowego w kontekście koncepcji ekonomicznej funkcji parków narodowych

W badaniach nad funkcjonowaniem obszarów chronionych coraz częściej akcentowane są kwestie społeczne i ekonomiczne. Wiąże się to ze zmianą paradygmatu funkcjonalnego obszarów chronionych na rzecz wspólnego ujmowania celów przyrodniczych (konserwatorskich) i celów społeczno-ekonomicznych. Park narodowy dzisiaj to nie tylko obszar o specjalnym statusie, objęty reżimami ochrony przyrody, ale także podmiot instytucjonalny, dysponujący budżetem, gospodarujący, który wchodzi w relacje ekonomiczne z podmiotami funkcjonującymi w jego otoczeniu.

Ogół relacji (bezpośrednich i pośrednich) parku narodowego z otoczeniem, które generują wartość w sensie ekonomicznym konstytuuje funkcję ekonomiczną parku narodowego (Mika, Pawlusiński, Zawilińska, 2015). Jedną z dróg określenia skali tych powiązań jest analiza przepływów finansowych w oparciu o ewidencję księgową. Pozwala ona zarówno na ustalenie wartości salda przepływów finansowych w ujęciu pojedynczych i grup podmiotów (np. branży drzewnej czy turystycznej) oraz w ujęciu terytorialnym (gminy parkowe, powiaty, region, kraj), jak i na określenie wielkości efektów mnożnikowych związanych z transferem pieniądza z parku do lokalnej gospodarki.

W niniejszym opracowaniu zostaną przedstawione wyniki badań powiązań finansowych Tatrzańskiego Parku Narodowego z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Analizie poddano ogół operacji finansowych parku w latach 2017–2020.

Prezentowany materiał stanowi część projektu badawczego realizowanego na zlecenie Tatrzańskiego Parku Narodowego w Instytucie Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ pt. „Diagnoza ekonomicznego oddziaływania Tatrzańskiego Parku Narodowego na gospodarkę lokalną” pod kierunkiem Mirosława Miki.

Mika M., Pawlusiński R., Zawilińska B., 2015, *Park narodowy a gospodarka lokalna. Model relacji ekonomicznych na przykładzie Babiogórskiego Parku Narodowego*, IGiGP UJ, Kraków.

Edyta Pijet-Migoń, Karolina Królikowska

Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu

Funkcja turystyczna polskich winnic

Od kilkunastu lat w Polsce znacząco rośnie liczba winnic. Według danych Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2011 r. zarejestrowanych było 26 winnic, które zgłosiły wino do oficjalnej sprzedaży, w 2021 r. liczba takich winnic wzrosła do 380. Łączny areal uprawy winorośli wynosi ok. 627 ha. Winnice w Polsce mają przeważnie bardzo małą powierzchnię i można je nazwać winnicami butikowymi, niemniej jednak zaczynają one odgrywać coraz większą rolę w aktywizacji turystyki na obszarach wiejskich. Większość winnic prawie od początku swojej działalności oferuje zwiedzanie połączone z degustacją i możliwością zakupu produktów winiarskich. Dodatkowo winiarze organizują liczne imprezy o charakterze wypoczynkowym i rekreacyjnym – pikniki i festyny oraz imprezy o charakterze kulturalnym – koncerty, plenery artystyczne, spotkania podróżnicze. Niektóre winnice oferują możliwości zwiedzania miejscowości, w której się znajdują i jej najbliższej okolicy lub przygotowują pakiety turystyczne z innymi dostawcami usług. Jednak tylko nieliczne mają własną bazę noclegową i gastronomiczną. Z przeprowadzonych badań ankietowych i wywiadów wynika, że głównym celem wprowadzenia oferty turystycznej jest chęć zwiększenia sprzedaży wina i rozpoznawalności marki, ale również potrzeba budowania relacji, zarówno z klientami, jak i mieszkańcami. Wielu winiarzy planuje dalsze rozszerzanie działalności turystycznej, jednak wśród aktualnych przeszkód wymieniają brak czasu i odpowiedniego personelu, trudności w pogodzeniu działalności winiarskiej i turystycznej oraz brak odpowiednich środków finansowych. W większości przypadków winiarze pozytywnie oceniają wsparcie stowarzyszeń winiarskich i władz samorządowych, wykorzystujących coraz częściej winiarstwo do kreowania wizerunku regionu.

Ivan Pirozhnik

Akademia Pomorska w Słupsku, Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Turystyki

Typologia regionów turystycznych jako dynamicznej kategorii rynkowej

W ramach koncepcji analizy przestrzenno-funkcjonalnej terytorialną organizację gospodarki turystycznej i rekreacyjnego zagospodarowania przestrzeni geograficznej można określić jako dynamiczny proces kształtowania się struktur przestrzennych sektora turystycznego, rozwoju jego głównych elementów i czynników, a także kompleks relacji, zarówno między typami funkcjonalnymi regionów różnej rangi, jak i między sektorem turystycznym a całym kompleksem społeczno-gospodarczym. Przy takim podejściu pojęcie funkcji obszarów turystycznych i rekreacyjnych obejmuje ich rozumienie zarówno w wąskim, jak i szerokim znaczeniu. Pierwsza, tradycyjnie akceptowana w geografii ekonomicznej, związana jest z rolą regionu w geograficznym podziale pracy w obsłudze rekreacji i migracji turystycznych w strukturze terytorialnej kraju (makroregionalny, powiatowy, lokalny). Jako kategoria przestrzenna „funkcja miejsca” odzwierciedla znaczenie i rolę danej jednostki terytorialnej w określonej formie działalności społeczno-gospodarczej i organizacji przestrzeni turystycznej. Jednocześnie należy brać pod uwagę jej dynamiczno-czasowy charakter, który powoduje zarówno rozwój terytorialny tej funkcji w różnych miejscowościach, jak i jej przestrzenne ruchy w czasie (związane zarówno z rozwojem, jak i degradacją), co umożliwia zdefiniowanie funkcji turystycznej jako kategorię czasoprzestrzenną.

Model koncepcyjny poziomu rozwoju funkcji turystycznych, np. regionów Polski, ich rangę, a także wyłaniające się cechy struktury terytorialnej i stadium rozwoju przestrzeni turystycznej kształtują cztery grupy regionów. Pierwsza grupa regionów obejmuje pięć województw (dwa nadmorskie, stołeczne mazowieckie, dwa południowe – małopolskie, dolnośląskie), gdzie jest skoncentrowane ponad 60% bazy noclegowej, ok. 2/3 przyjazdów i noclegów turystów, z kluczową rolą w obsłudze turystów zagranicznych (3/4 ogółu), ze stabilną dynamiką w większości województw tej grupy. Druga grupa obejmuje trzy duże województwa wielkomięskie (śląskie, wielkopolskie, kujawsko-pomorskie), w których poziom koncentracji bazy turystycznej, przyjazdów i noclegów turystów nie przekracza 1/5 całkowitego ruchu w kraju, przy średnim poziomie dynamiki. Trzecia grupa województw (warmińsko-mazurskie, lubelskie, podkarpackie, łódzkie) ma niższe wskaźniki rozwoju sektora turystycznego (nie wyższe niż 0,7 w stosunku do regionów o randze krajowej), wyróżnia się sezonową dynamiką ruchu turystycznego. Regiony o randze lokalnej funkcji turystycznych (lubuskie, opolskie, podlaskie, świętokrzyskie) mają

dwa razy mniejszy udział w rozwoju turystycznym w porównaniu z trzecią grupą, cechującą się spolaryzowaną strukturą przestrzenną rozwoju potencjału turystycznego.

Ilona Potocka

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, Katedra Turystyki i Rekreacji

Turystyka krajobrazowa w Czarnogórze

Turystyka krajobrazowa jest formą aktywności związaną ze świadomym spostrzeganiem otaczającego widoku. Rozwija się ona w szczególności na obszarach o atrakcyjnych, urozmaiconych krajobrazach, a do takich należy m.in. Czarnogóra, kraj położony w Europie Południowej, nad Morzem Adriatyckim, w paśmie Gór Dynarskich.

Celem referatu jest ukazanie uwarunkowań rozwoju turystyki krajobrazowej w Czarnogórze z uwzględnieniem walorów widokowych, stanu zagospodarowania turystycznego oraz świadomości turystów w zakresie tego zjawiska. Do metod wykorzystanych podczas realizacji tematu należały m.in. kwerenda literatury, obserwacje terenowe, gromadzenie dokumentacji fotograficznej oraz badania ankietowe przeprowadzone wśród turystów, którzy odwiedzili Czarnogórę.

Krajobrazy Czarnogóry są bardzo zróżnicowane, co jest efektem różnorodności przyrodniczej, jak i kulturowej badanego terenu, lecz większość punktów widokowych oraz drogi dojazdowe do nich są słabo przystosowane do obsługi ruchu turystycznego. Dla większości badanych piękno krajobrazów było motywem przyjazdu do Czarnogóry.

Łukasz Quirini-Popławski¹, Leszek Butowski²

¹Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Geografii, Katedra Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej

²Uniwersytet Łódzki, Wydział Nauk Geograficznych, Instytut Geografii Miast, Turyzmu i Geoinformacji

Nieliniowa teoria chaosu w ewolucyjnym środowisku turystycznym: paradoks czy racjonalność?

Współczesna turystyka jest dynamicznie zmieniającym się systemem. Obszary recepcyjne są złożonymi systemami adaptacyjnymi, które charakteryzują się niewielką liczbą cech statycznych. Zachowują się w sposób nieliniowy, pobudzany losowymi zdarzeniami o charakterze zewnętrznym lub wewnętrznym (Farrell & Twining-Ward 2004). Takimi bodźcami mogą być: nieprzewidywalne zjawiska naturalne, kryzysy gospodarcze, epidemie, terroryzm, okresy niestabilności politycznej lub pojawienie się alternatywnych miejsc turystycznych. Wszystkie te czynniki, występujące szybko i bez ostrzeżenia, mogą wprowadzić miejsca turystyczne w etap chaosu (Boukas & Ziakas 2014; McKercher, 1999; Russell & Faulkner 2004; Zahra & Ryan 2007).

Celem pracy jest odpowiedź na pytanie, kiedy i dlaczego ścieżki rozwoju w różnych destynacjach zmieniają się w wyniku wydarzeń je wyzwalających. Badanie wpisuje się we wskazanie Cenker & Kocka (2020) dotyczące teorii chaosu jako jednej z potencjalnych, postcovidowych ścieżek badawczych. Ponadto naszymi rozważaniami odpowiadamy na wezwanie Pappas (2019) o potrzebie głębszego zbadania teorii złożoności w badaniach nad turystyką, gdyż w dotychczasowych studiach dominowało podejście redukcjonistyczne.

Wciąż niewiele badań bazuje na wykorzystaniu teorii chaosu w turystyce i wzmocnieniu tego ujęcia o ilościowe narzędzia ekonometryczne. Na podstawie studiów przypadku wskazano okresy chaotycznego zachowania systemu turystycznego. W tym celu wykorzystano procedurę ARIMA i model regresji liniowej dla danych historycznych dotyczących przyjazdów turystów. Wykorzystanie metody najmniejszych kwadratów ważonych odległością pozwoliło na wskazanie zaburzeń linii trendu badanego zjawiska. Badaniem objęto dwie duże miejscowości turystyczne: Krynicę-Zdrój (Polska) i Truskawiec (Ukraina), które dysponują długą, ponad 150-letnią historią ruchu turystycznego. Ze względu na swoje położenie polityczne i częstą zmianę przynależności państwowej były one podatne na kryzysy. Oryginalnym i aktualnym przykładem jest Truskawiec, który dodatkowo ucierpiał z powodu kilku lat niestabilności politycznej na Ukrainie i obecnego konfliktu zbrojnego z Rosją.

Wskazanie okresów „chaotycznego” zachowania badanego systemu turystycznego pozwoliło na zbudowanie bardziej realistycznego obrazu procesu rozwoju miejsca turystycznego. Praca podkreśla przydatność zastosowania teorii chaosu w wyjaśnianiu złożonych procesów społeczno-ekonomicznych rozwoju turystyki. Konceptyjny wkład teorii chaosu pozwala lepiej zrozumieć „poszarpaną” historię wybranych destynacji turystycznych. Z kolei głównym wkładem teoretycznym pracy jest zaproponowanie nieliniowej teorii chaosu jako narzędzia do badania długookresowych trendów rozwojowych destynacji turystycznych w odniesieniu do osiągnięć ewolucyjnej geografii ekonomicznej (Boschma & Martin 2007, 2010; Bronder 2017, 2020; Bronder & Eriksson 2013).

Izabela Sołjan, Elżbieta Bilka-Wodecka, Justyna Liro

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Wydział Geografii i Geologii, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej

Turystyka religijna w obliczu nowych wyzwań

Dynamiczne przemiany społeczno-kulturowe, zarówno o zasięgu lokalnym, regionalnym, jak i globalnym, nie pozostały bez wpływu na kształt turystyki religijnej. Postsekularyzm otworzył drogę do innego oglądu miejsca religii w życiu społecznym. W turystyce religijnej zaowocowało to szerszym spojrzeniem na motywacje odwiedzających ośrodki kultu religijnego, zachowania religijne oraz formy pielgrzymowania. Skutkiem tych przemian jest wyodrębnianie się nowych form turystyki, często odwołujących się do doświadczeń i przeżyć duchowych jej uczestników (np. turystyka New Age, duchowa, pielgrzymki świeckie). Zmiany zachowań odwiedzających implikują również zmiany w organizacji przestrzeni ośrodków sanktuarijnych, zwłaszcza istotne przemiany jakościowe w strefach sakralnych. W odpowiedzi na coraz wyraźniej zacierającą się różnicę między pielgrzymem a turystą wiele znaczących sanktuariów podejmuje próby zróżnicowania swej oferty, uwzględniając także przybyszających z przyczyn niereligijnych.

Tomasz Studzieniecki¹, Andrzej Jakubowski², Joanna Kurowska-Pysz³, Edurdas Spiriajevas⁴

¹Uniwersytet Morski w Gdyni, Wydział Zarządzania i Nauk o Jakości, Zakład Marketingu i Metod Ilościowych

²Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, Katedra Geografii Społeczno-Ekonomicznej

³Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej, Instytut Studiów nad Współpracą Terytorialną i Międzyorganizacyjną

⁴Klaipeda University, Center for Social Geography and Regional Studies

Transgraniczny obszar funkcjonalny jako nowa formuła rozwoju destynacji turystycznych

Rozwój turystyki na obszarach transgranicznych stał się w ostatnich dekadach interesującym problemem badawczym. W licznych badaniach naukowych analizuje się procesy deborderyzacji i reborderyzacji mające istotny wpływ na rozwój funkcji turystycznej transgranicznych obszarów recepcyjnych. Wyzwaniem staje się wykorzystanie instrumentów wspierających współpracę transgraniczną realizowaną na obszarach przeciętych granicą państwową. Jednocześnie dynamizuje się działania nad wypracowaniem i wdrażaniem nowych koncepcji współpracy terytorialnej. Jedną z formuł proponowanych przez Komisję Europejską jest Transgraniczny Obszar Funkcjonalny (TOF).

Niniejsze wystąpienie prezentuje prace koncepcyjne oraz wdrożeniowe realizowane na zlecenie Komisji Europejskiej na pograniczu polsko-litewskim. Celem wystąpienia jest identyfikacja atrybutów turystycznego transgranicznego obszaru funkcjonalnego, prezentacja koncepcji teoretycznych i wdrożeniowych związanych z delimitacją, organizacją, rozwojem i marketingiem terytorialnym. Autorzy wykorzystali liczne metody badawcze. Studia literaturowe oraz analiza źródeł wtórnych zostały uzupełnione badaniami terenowymi. Efektem była pogłębiona diagnoza pozwalająca na określenie priorytetów i kierunków rozwoju, wskazanie aktualnych i potencjalnych produktów turystycznych, opracowanie struktury organizacyjnej i instrumentarium marketingowego.

Autorzy w swoich pracach kierowali się zasadami rozwoju zrównoważonego, co znalazło odzwierciedlenie w aktywnej współpracy z interesariuszami pogranicza polsko-litewskiego. Wartością dodaną było podpisanie porozumienia samorządów terytorialnych, ustanawiającego turystyczny transgraniczny obszar funkcjonalny „Jatvingia”.

Monika Widz

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Katedra Geografii Regionalnej i Turyzmu

Dynamiczne pakietowanie – nowoczesna metoda kreowania oferty turystycznej

Dynamiczne pakietowanie (ang. *dynamic packaging*) to trend na polskim rynku turystycznym, który zyskał szczególną popularność wśród tzw. FIT turystów (ang. *Free Individual Travelers*). Jest to nowoczesna metoda kreowania podróży, oparta na elastycznym doborze usług turystycznych, dopasowanych nie tylko do potrzeb poszczególnych grup klientów, ale również pojedynczych osób. Oznacza możliwość decydowania o wyborze poszczególnych usług, takich jak np.: transport,

zakwaterowanie, wyżywienie, transfer, ubezpieczenie. To alternatywa dla dotychczasowej, standardowej oferty biur podróży. Pomimo że pakiety turystyczne przygotowywane są od ponad 150 lat, to jednak nie są definiowane jednoznacznie. Dodatkowo istniejące klasyfikacje pakietów turystycznych nie zawierają kryterium podziału ze względu na sposób pakietowania zawartych w nim usług. W związku z tym: 1) przeanalizowano definicje pakietu występujące w krajowej literaturze przedmiotu; 2) zestawiono występujące w niej klasyfikacje; 3) zaproponowano klasyfikację oferty turystycznej ze względu na kryterium kompletności i metodę pakietowania usług; 4) przeanalizowano pakiety turystyczne (standardowe i dynamiczne) skierowane do polskich turystów.

Do klasyfikacji pakietów turystycznych wykorzystano metaanalizę w zakresie ich definicji i podziałów występujących w literaturze przedmiotu. Analizę pakietów turystycznych przeprowadzono z zastosowaniem metod kwerendy na podstawie danych z wybranych systemów rezerwacyjnych CRS i OTA. Metodami statystyki opisowej określono liczbę touroperatorów oraz dostępnych ofert w oparciu o pakietowanie standardowe i dynamiczne.

Marek Więckowski¹, Jacek Potocki², Łukasz Quirini-Popławski³

¹Polska Akademia Nauk, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego, Zakład Geografii Miast i Ludności

²Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wydział Zarządzania, Katedra Zarządzania Strategicznego i Logistyki

³Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Geografii, Katedra Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej

Zmiany funkcji granic a zagospodarowanie turystyczne

Celem podjętych badań jest określenie wpływu przemian funkcji granicy na zagospodarowanie turystyczne. Obszarem badań są Sudety i wybrane fragmenty Karpat, gdzie turystyka rozwija się od XIX w. Różny był też charakter tych granic: naturalny bądź sztuczny. Uwarunkowania historyczne na badanym obszarze kształtowały się odmiennie i spowodowały: zanik lub utrzymanie granicy, masowe przesiedlenia lub ich brak oraz wymianę ludności po obu stronach granicy, a także tworzenie tzw. *no-manlands*. Wraz z tymi zjawiskami przeobrażeniom podlegało zagospodarowanie turystyczne: jego degradacja lub rozwój, odsunięcie od lub przysuwanie do granicy czy też zmiana struktury. Nasze badania wskazują na silne związki między przemianami politycznymi a turystyką na badanych obszarach górskich Europy Środkowej na kilku wybranych przykładach. Podjęto także rozważania na temat przyszłości granicznej infrastruktury. Przekonujemy, że w Europie Środkowej po 1989 r. proces otwierania granic jest nowym impulsem do rozwoju turystyki na terenach sąsiadujących z granicą państwa i tworzenia nowych atrakcji. Jednocześnie najnowsze zjawiska i wydarzenia wpływają na zmiany funkcjonowania i wykorzystania infrastruktury granicznej oraz transgranicznego rozwoju turystyki.

Bogdan Włodarczyk, Marzena Makowska-Iskierka

Uniwersytet Łódzki, Wydział Nauk Geograficznych, Instytut Geografii Miast, Turyzmu i Geoinformacji

Spycimierz – wieś z tradycją układania kwiatnych dywanów na procesję Bożego Ciała jako przestrzeń turystyki kulturowej

Celem wystąpienia jest zaprezentowanie atrakcyjnej, unikalnej w skali światowej, nowej przestrzeni turystyki kulturowej, która w ostatnich latach zyskuje na popularności. Mowa o Spycimierzu – niewielkiej tradycyjnej wsi o układzie wielodrożnym, istniejącej od XI w., położonej w centralnej Polsce, w województwie łódzkim, w sąsiedztwie Uniejowa – bardzo popularnego, pierwszego polskiego uzdrowiska termalnego.

Spycimierz, poza ciekawym dziedzictwem historycznym, wyróżnia się przede wszystkim przeszło 200-letnią tradycją organizowania przez mieszkańców wyjątkowo uroczystej oprawy procesji w trakcie święta Bożego Ciała, która kroczy po kwiatnych dywanach. Lokalna społeczność na ponadkilometrowej trasie procesji, wiodącej od kościoła drogami wsi, układa niepowtarzalne, wyjątkowo barwne kompozycje kwiatowe, które co roku przybierają inne formy i kolory. Spycimierski dywan kwiatowy to ulotne dzieło, które jest wyrazem czci dla Boga. Tradycja kwiatowych dywanów na procesję Bożego Ciała została wpisana w 2018 r. na polską *Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, a w grudniu 2021 r. na *Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości* UNESCO. Otrzymanie wpisu przez Spycimierz sprawiło, że rozpowszechniła się wiedza nt. jego dziedzictwa kulturowego oraz wzrosło zainteresowanie turystów poznaniem tej formy turystyki kulturowej. W wystąpieniu przedstawiona zostanie specyfika Spycimierskiego Bożego Ciała z tradycją układania kwiatnych dywanów, istniejący potencjał kulturowy, historyczny i turystyczny Spycimierza, a także zostanie określona wielkość i zasięg ruchu turystycznego. Zaprezentowane będą wyniki empirycznych badań terenowych prowadzonych w Spycimierzu w latach 2018–2022.

Alina Zajadacz¹, Łukasz Halik²

¹Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, Katedra Turystyki i Rekreacji

²Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, Instytut Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego, Zakład Kartografii i Geomatyki

Geowizualizacja 2D oraz 3D w procesie wspomagania orientacji w przestrzeni turystycznej

Problemem badań stanowiło określenie parametrów dla narzędzi wspomagania orientacji przestrzennej w obiektach wielkopowierzchniowych, poprzez dobór optymalnej (1) perspektywy obserwacji (*passer-by perspective*, *bird-eye view perspective*, *top-down view perspective*) w nisko-immersyjnym systemie VR oraz (2) wymiarowości prezentacji (2D/3D). Preferencje dotyczące planów analizowano z uwzględnieniem takich zmiennych niezależnych, jak płeć oraz indywidualny poziom orientacji przestrzennej uczestników badań, zdiagnozowany na podstawie testów SBSOD oraz MRT. Badania przeprowadzono w 2021 r. wśród 103 osób, metodą eksperymentu umożliwiającego m.in. porównanie preferencji w zakresie geowizualizacji przed i po poznaniu realnej przestrzeni turystycznej. Wyniki wykazały zgodność preferencji, tj. uznanie za optymalny plan w wymiarowości 2D i perspektywie *top-down view*. Nie potwierdzono istotnych statystycznie różnic w orientacji przestrzennej ze względu na płeć czy indywidualne predyspozycje mierzone testami SBSOD oraz MRT.

Bernadetta Zawilińska

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Studiów Miejskich, Katedra Geografii Społeczno-Ekonomicznej

Apartament z widokiem na apartament z widokiem. Współczesny rozwój bazy noclegowej w powiecie tatrzańskim z perspektywy lokalnej społeczności

W wielu regionach turystycznych w Polsce obserwowane są obecnie dynamiczne przemiany w bazie noclegowej wynikające z jednej strony ze zmian w popycie turystycznym, w tym zwiększającej się liczby przyjazdów, ich krótkotrwałego charakteru, wzrostu oczekiwań gości dotyczących standardu obiektów, wzrastającego zainteresowania wynajmem oddzielnych mieszkań, ale także rosnącej popularności inwestowania w nieruchomości turystyczne. Inwestycje dotyczą przede wszystkim domów i apartamentów, które są nabywane z przeznaczeniem na wynajem lub jako drugie mieszkania właścicieli. Nowe trendy w rozwoju bazy noclegowej powodują zmiany o charakterze przestrzennym, a także społecznym i ekonomicznym w regionach recepcyjnych.

Dostrzegając przemiany w bazie noclegowej Podtatrza, podjęto badania mające na celu rozpoznanie wielkości bazy, w tym zwłaszcza skali zjawiska wynajmu mieszkań na wyłączność, a także problemów, jakie współczesny rozwój infrastruktury noclegowej stwarza dla lokalnych społeczności. Dane ilościowe pozyskano z dostępnych baz danych statystycznych i przestrzennych, inwentaryzacji terenowej oraz serwisu Booking.com, natomiast dane jakościowe zgromadzono w wyniku wywiadów przeprowadzonych z przedstawicielami lokalnych społeczności (74 osoby).

Przeprowadzone badania pokazują duże zróżnicowanie przestrzenne intensywności i charakteru bazy noclegowej w powiecie tatrzańskim, a także problemy związane z monitoringiem rozwoju tej formy zagospodarowania. Wielowątkowość wypowiedzi respondentów i zróżnicowanie opinii dotyczących szczegółowych kwestii ukazały skomplikowany obraz badanego zjawiska. Intensyfikacja zagospodarowania, podnoszenie standardu obiektów i dostosowywanie oferty do zmieniających się potrzeb klientów jest postrzegane jako niezbędne dla utrzymania ekonomicznej funkcji turystyki w regionie. Rozwój ten odbywa się jednak kosztem degradacji walorów krajobrazowych, niszczenia dziedzictwa kulturowego i zaniku góralskiego charakteru wsi, a ponadto prowadzić może do wypierania tradycyjnych obiektów noclegowych prowadzonych przez mieszkańców i gentryfikacji „turystycznej” części miejscowości.